

Fig. 1. Lødderup. Ydre, set fra Sydøst.

H. M. 1936

LØDDERUP KIRKE

MORSØ SØNDER-HERRED

Lødderup var vistnok et eget Sognekald 1499¹, men 1555 *Anneks* til Nykøbing sammen med Elso; nævnte Aar vidste ingen, hvor den rette Præstegaard var, thi Dueholm Kloster havde altid holdt Sognepræst indtil Kong Frederik I.'s Tid². 1939 blev Lødderup atter et særligt Kald.

Kirken blev 16. November 1722 uden Kaldsret afhændet fra Kronen til Kaptajn Michael von Hausen, Storupgaard (Ørding Sogn)³. 1755 solgte Poul v. Klingenberg's Enke, Ulrica Augusta v. Speckhan, Højris med underliggende tre Kirker, Ljørslev, Ørding og Lødderup⁴, og den sidste hørte til Godset indtil 1. Januar 1909, da den overgik til Selveje.

Kirken ligger nordøstligt i Byen, hegnet af Kampestensdiger, i hvilke der mod Vest findes en Indkørsel og Laage, hvis Piller af smaa Mursten har sad-deltagformede Spidser. Her udenfor staar en lille, straatækt Kirkestald. 1649 nævnes en Kornvinde, hvormed Tiendekornet blev hejset op paa Kirkeloftet (Rgsk.). 1808 viste man »et Sted, hvor de, som forudm var døde af Pest, skulle være begravne. Almuen er endnu bange for at aabne Grave paa saadant Sted«.

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra romansk Tid samt sengotisk Taarn. Orienteringen har svag nordlig Afvigelse.

Den anselige, romanske *Granitkvaderkirke* har foruden Kor og Skib haft en allerede i sengotisk Tid nedrevet Apsis, hvis krumhugne Kvadre nu for største

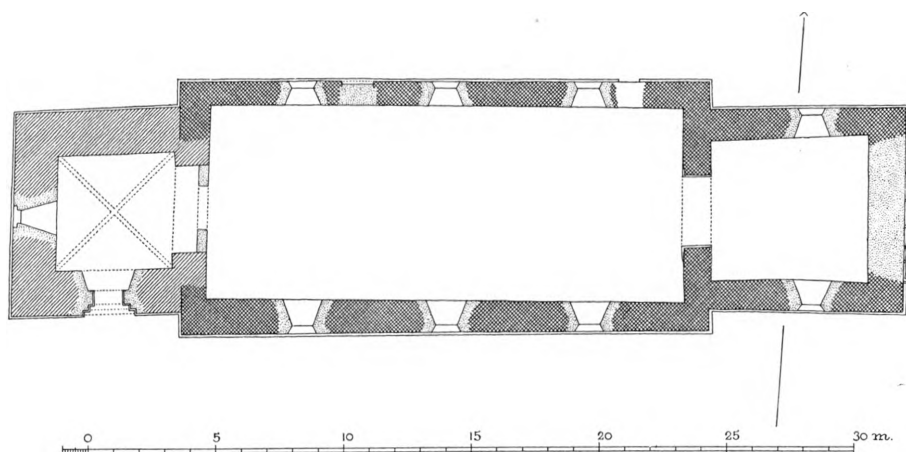

Fig. 2. Lødderup. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1939.

Delen er forsvundet. Dog ligger enkelte Vægkvadre i en Stenbunke udenfor vestre Kirkegaardsdige, og nederst i Korets Østgavl, som iøvrigt er klædt med almindelige, plane Kvadre, sidder en Række buede Sokkelsten med kraftig Profil som i Kirkens andre Dele. Begge Korrundingens vestligste Sokkelsten, som har smaa, firkantede Endeblokke til Indstikning i Korgavlen, er i Behold, og Korets Hjørnesokler viser, at Apsidens Tværmaal har været o. 5,40 m.

I Indersiden af Korets Taggavl er indmuret en krumhugget Gesimssten med Kantprofil (Rundstav mellem Riller), og en lignende sidder i Skibets Vestgavl, over Taarnhvælv.

Kor og Skib har samme Sokkelprofil som Apsiden, men Profilerne er ikke overalt saa kraftige som vist S. 784 Fig. 24. Især under Skibets Sydvesthjørne og paa de under Taarnet genanvendte Sokkelkvadre er Rundstavene udglattet, saa at der næsten kun ses Hulstav og Rille. Paa enkelte andre Kvadre bliver Hulingen til et plant Skraaled. Profilgesims findes ogsaa paa Koret, men Profilen er delvis skjult, fordi Gesimsskiftet nu ikke mere er udkragende og paa Nordsiden tilmed dækkes af Hvidtekalk. Efter at der i Midten af 1800'erne er blevet taget eet Skifte af Muren mod Syd, to af Nordmuren⁵, er Skibets Murhøjde over Sokkelen nu o. 5,25 m. Af arkitektoniske Detailler er her kun bevaret Rester af den tilmurede, nu o. 122 cm brede Norddør, hvis lodrette Karmsten er svagt profilerede (S. 783 Fig. 2). Paa Østkarmen sidder Hulstaven yderst ved Murflugten, paa Vestkarmen derimod den svage Rundstav; 1878 var Døren lige afsluttet (Uldall), nu er Overliggeren forsvundet. Udenfor Vestdiget er henstillet en anelig Tympanonsten, 70 cm høj, med et fordybet, rundbuet Felt (Spændvidde 110 cm) indrammet af en ganske flad Rundstav. Den sad endnu 1887 under nordre Taarnbuevange (Uldall), men har sikkert oprindeligt hørt til Syddøren, af hvilken der saas Spor 1873 (M.-Petersen), men ikke 1878 (Uldall). Fra denne stammer vistnok ogsaa nogle Kvadre,

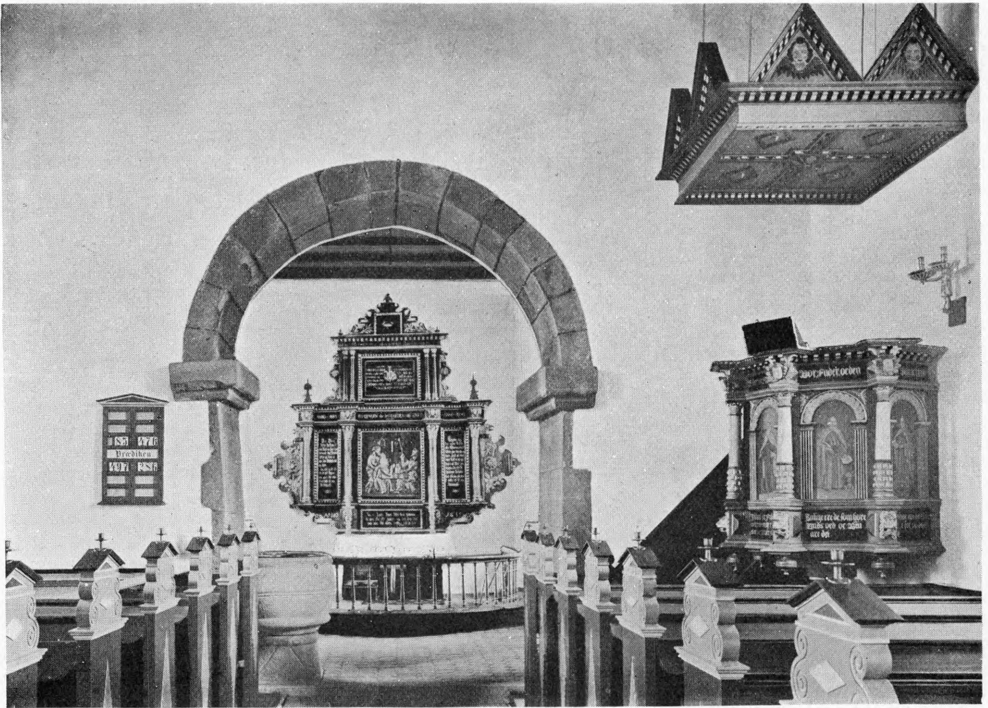

Fig. 3. Lødderup. Indre set mod Øst.

V. H. 1936

der nu sidder som Sokkel i Taarnets Sydmur, og som har et rundet Led over dyb Fure; en af dem har paa Rundingen et Par smalle, fordybede Tværbaand. De kan have staaet som Karmsten under det nævnte Tympanon. Af Kirkens romanske Vinduer er intet bevaret paa Plads, men i Taarnrummet er opstillet en Vinduesoverligger (Buevidde 90 cm) med skraanende Ender, og en halv Overligger af almindelig Form sidder indmuret i Vestsiden af Korets Taggavl. — Et Par Stenhuggerfelter ses paa Skibets Nordside, det ene rektangulært, 17×15 cm, med to retvinklede Udløbere ved venstre Overhjørne, det andet, en aflang Firkant, placeret ved Underkanten af en Kvader.

Talrige sprængte og skørnede Kvadre tyder paa, at Kirken engang er brændt.

Indre. Af Apsisbuen ses intet Spor i Østvæggen. Korbuen har Skraakantsokkel og stærkt udladende Kragsten (S. 783 Fig. 1), hvis Profiler, der ligesom Skraakantsokkelen løber om begge Hjørner, minder om den ydre Sokkel. Det uregelmæssige, skævt spidse Bueslag maa være omsat⁶, over Loftet er Triumfvæggens Taggavl af raa Kamp.

Tilbygninger og Ændringer. Taarnet, fra o. 1500, er over nogle Skifter udflyttede, romanske Granitkvadre af røde og gule Munkesten i Munkeskifte. Taarnrummet, der aabner sig ind mod Skibet med en Spidsbue, overdækkes af et Krydshvælv med Halvstens Ribber, under hvis lige afskaarne Nedløb

Fig. 4. Lødderup. Kalk (S. 789).

der sidder smaa Murstensflækker (Halvstens Overribber). Det mørke Mellemstokværk, der oprindelig maa have været tilgængeligt udefra (1649 omtaler Kirkeregnskabet en Svale over Trappen til Taarnet), gennem en nu forsvunden Dør, har en rundbuet, falset Gennemgang til Skibets Loft. Rundbuede og falsede er ogsaa Klokkestokværkets Glamhuller, to mod hvert Verdenshjørne. Taarnets Syd- og Vestside er stærkt skalmuret (allerede 1656, 1668 og 1694 ifølge Kirkeregnskaberne); over den nyere Gesims, som har et afrundet Led mellem to retkantede, hæver sig et lavt, blytækt Pyramidespir med stor Opskalk, rejst 1929. Ogsaa 1878 havde Taarnet Pyramidetag, men tækket med Tagpander (Bæverhaler, flade Tagsten) og kronet af et Jern-

kors (Uldall), 1650 derimod Saddeltag, maaske tækket med Brædder (Rgsk.).

Det 1929 nedbrudte †*Vaabenhus*⁷ foran Norddøren havde o. 42 cm tykke Mure af blandet Materiale, mest Tegl (Uldall). Et Vaabenhus er vist paa Landsbyplanen Fig. 7 og nævnt 1649 (Rgsk.).

Kirkens Kvaderklædning er hyppigt blevet omsat. 1664 fik Christen Murmester i Nykøbing 30 Rdl. for et Stykke Mur, norden paa den store Kirke, østen Vaabenhuset, at nedtage og igen forfærdige. 1699 istandsatte Murmester Godske Christensen Kirkens østre Ende, (»et Stykke Mur ved det øverst, saa og op og ned med Mur paa begge Sider ...«). 1702 tilmurede han søndre Kirkedør runden om uden og inden, og nørre Kirkedør paa samme Maade, og 1704 fik han 55 Slettedaler for at nedtage og igen fra Grunden af at opsætte et 6 Favne langt, 15 Skifter højt Stykke af Skibets Sydmur.

Ved en Hovedistandsættelse 1929 (Arkitekt S. Vig Nielsen) blev Vaabenhuset nedbrudt, og Taarnet fik et rundbuet, falset, indvendig smiget Vestvindue og en stor Syddør med romaniserende Granitdetaller.

Kirken, der har ny-romanske Granitvinduer⁸, staar med blanke Kvadermure. Striber under Tagskægget og Taarnets Murstenspartier er hvidtede, Tagene, af Fyrretømmer, blytækte. I det Indre er der rødbrunt malede Bjælkelofter, under Korets Loftsbjælker nymodens Profilkonsoller.

INVENTAR

Alterbordet er en Fyrretræskasse. Af det oprindelige romanske †*Alterbord* er Resterne af den skraakantprofilerede Monolitplade, 156 cm lang, 25 tyk, i

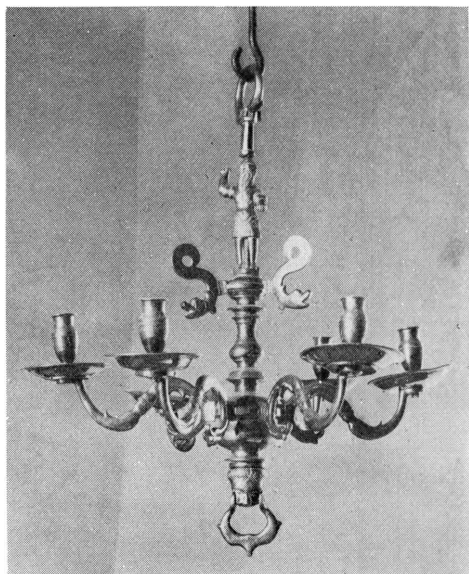
Fig. 5. Lødderup. Vægstage (S. 791).

E. M. 1939

sammenmuret Stand anbragt i Taarnrummet over den romanske Vinduesoverligger. Omtrent midt i Pladen er der udhugget en *Helgengrav*, hvis Dækstenshul maaler 18×14 cm, mens selve Graven er 5×5 og 3 cm dyb. *Dækstenen er i Nationalmuseet.

Altartavle (Fig. 3) fra 1615, i landlig Renaissance. Alle Felter indrammes af Tandsnitlister. Storstykkets fire Søjler, af hvilke de inderste hviler paa Postamentfremspring med Løvemasker, har glatte Skafter og langstrakte, korintiske Kapitæler. Paa Gesimsfremspringene sidder smaa Englehoveder. Topfeltet, der er lige saa bredt som Storfeltet, flankeres af tynde, toskanske Tvilling-søjler. I Postamentets Vinger er skaaret: »ANNO 1615«. Storvingerne har den almindelige Form, med Løvepote og Ønehoved; over Midtrosetten sidder en Stjerne. Topvingerne er usædvanlig smalle, maaske senere forskaarne; de har midtvejs et lille Jesumonogram i Bladkrans. Topkartouchen omfatter et Felt med Æggestavramme. Alle gamle Farver afætsedes 1885, da der i Felterne indsattes Reliefplader⁹, skaaret af Snedker C. C. Stephansen, Flade. Ved en Istandsættelse 1939 fjernedes disse med Undtagelse af Storfeltets Relief, Kristus i Emaus, og Topkartouchens Gudsøje. I de andre Felter maledes nye Indskrifter, og Rameværket fik en delvis Staffering¹⁰.

Altersølv. Kalk (Fig. 4), sammensat af Dele fra forskellige Tider. Fra 1500'erne stammer Foden med otte halvrunde Tunger, ret høj Standkant, der er profileret med to smalle og et bredere Hulled, samt Fodplade. Det runde Skaft og den fladtrykte Knop med karrerede Spidsblade og Rudebosses hidrører fra o. 1650.

E. M. 1939

Fig. 6. Lødderup. Lysekrone (S. 791).

Bægeret er nyt. Paa en af Fodens Tunger er graveret Kristus paa Korset og paa den modstaaende: HIIH, henvisende til Hr. Iacob Jacobsen Holm, der blev Sognepræst 1613 (død 1663), og under hvem Ændringen er foretaget. Under Foden graveret: »32 L«. Paa Fodpladens Overside et ukendt Mestermærke (se Sagregister: Guldsmede). Glat Disk; paa Undersiden indprikket: »Lødderup Kirke 1862«. Mestermærke : IE.

Alterstager i Sen-Renaissance, fra o. 1625—50, o. 37 cm høje, med flad Fod og Kugle over Balusterled. 1683 omtales et Par †*Stager* af Træ, der 1693 noteres som udlaant til Elso Kirke (Rgsk.).

†*Røgelsekar*(?), af Jern, nævnt 1808, »næsten fortæret af Rust« (sml. †Fyrpande).

Font (sml. Fig. 3), romansk, af Granit. Den tønedeagtige Kumme, 73 cm i øvre Tvm., er dekoreret med tre vandrette Rundstave, foroven og forneden to ret svære, midtpaa en spinkel, forsænket. Afløbshullet midt i Bunden er tilmuret. Foden, der er formet som et omvendt Trapezkapitæl, stammer fra 1889¹¹.

Fad af Kobber og *Kande* af Tin nye.

Prædikestol (Fig. 3) i Renaissance, fra o. 1625, beslægtet med Alsted (Morsø Nørre-Hrd.). De fire Fag har brede Bueslag af Aalborgtype, dekoreret med Slingbaand og hvilende paa kannelerede Pilastre med Listekapitæler; i Buevinklerne er der fyldige Akantusblade. Paa Hjørnerne staar glatte Søjler med Æggestavkapitæl og Prydbælter, dannet af smaa, hulkantprofilerede Kvadre med Midthuller. Søjlepostamenterne har Løvehoveder, Gesimsfremspringene Englehoveder, under Hjørnerne hænger drejede Knopper. Fodstolpen og Opgangen er nye. Den kvadratiske Himmel er samtidig med Stolen. Undersiden firdeles af profilerede Lister, der mødes i en med symmetriske Blade smykket Firkant; over hver af de frie Sider er der to Trekantgavl¹².

Storfelternes Malerier, staaende Evangelister, er opmalet i nyere Tid, og Frise- og Postamentfelternes moderne Fraktur stammer fra samme Opmaling; men af de oprindelige Indskrifter med Versaler har Postamentfelterne bevaret Evangelistnavnene: »S. Mathi, S. Marci, S. Lucas, S. Johannis«. Englehovederne i Himmelens Gavlfelter er ligeledes opfriskede. Rammeværkets brogede

Farver stammer i det væsentlige fra den ovennævnte Staffering, atter opfrisket o. 1929.

Stolestader fra 1929. De gamle *Stolestader fra o. 1600, af Fyr, med paa-lagte Æggestavlister i Trekantfeltet, henligger paa Loftet i Karby Kirke. Et enkelt *Gavlstykke findes paa Dueholm.

Præstestol i Renaissance, fra o. 1600—25, af Skabsform, Sydsiden med fire Fyldinger, to og to over hinanden, Østsiden med to Fyldinger samt en Dør. Kronlisten er ny.

Lysekrone (Fig. 6), lille, i Renaissance, fra o. 1600, med 6 Lysearme og 3 Prydarme, der ender i Delfinhoveder; i en af Prydarmene er senere ridset: » I M V H 1720«. Midtstangen, der har Balusterled, bærer som Topfigur en langskægget, romersk Kriger og ender forneden i et Dyrehoved med Ring imellem Tænderne.

Vægstage (Fig. 5), fra o. 1550, af Malm, vistnok Fragment af en verdslig Bordstage, hvis Fodskaal er forsvundet. En fremadskridende, langskægget Mand, 30 cm høj, i Tidens Modedragt bærer to Lyseskaale med udpuklede Bægerblade og gennembrudt Lysepibe. Over Prædikestolen (sml. Fig. 3).

†*Fyrpande* af Jern, med Laag, til at hente Ild i til Kirkens Lys, anskaffedes 1700 for 2 Mark (Rgsk.).

Klokke, støbt af Skive Jernstøberi og Maskinfabrik 1901. Den tidligere †*Klokke* var støbt af P. P. Meilstrup, Randers 1869 (Uldall).

GRAVMINDER

Gravsten. O. 1717. Over en tre Aars Dreng, født 1714, død 5. Juni 1717. Brudstykke af Sandsten, 72 cm bredt, med store Hjørnerosetter. Kun Stenens nederste Del er bevaret mellem en Del tilsidesatte Støbejernskors paa Kirkegaarden nær Vestindgangen.

2) O. 1775. Nicolai Christian Tøttrup, født paa Dueholm ..., gift i Nyekiøbing ..., velsignet i 6 Aars Ægteskab med 3 Børn, død ..., »altsaa kun 32 Aar her«, og Hustru Eleonora Bang Meldahl, født i Nyekiøbing 1739. »Hun gik Døden i Møde med □ Aars Alder«. Gravskriften indledes med følgende tidstypiske Ord: »Menniske, du som frygter for at døe, kiendte du alleene Livets Møye, Gravens Roelighed, saa skulde du elske Døden midt i Sundhed ...« Hvid Kalksten, 194 × 131 cm, med Versaler, Navnene dog med Kursiv, Midtpartiet optages af to Rundbueslag med den stærkt forvitrede Gravskrift, flankeret af Moses og Aron, foroven og forneden Rokokokartoucher med henholdsvis Opstandelsen og en opbyggelig Indskrift. I Hjørnerne er der livfulde Evangelister i Rankefelter med Rocaille, alle Ornamente i kraftigt Relief. Nord for Skibets Norddør.

* *Gravkors* fra o. 1840, af Smedejern, formet som et T, over hvis Tværarme der er fastgjort en (nu tom) oval Ramme til Gravskriften; over Ovalen et latinsk Kors, til Siderne og under Korsarmene Dobbeltvolutter. Paa Morslands Museum, Dueholm.

Grav, romansk, sat af kløvede Kampesten, med særligt Hovedrum og dækket af fire flade Granitflækker. Retningen var Øst-Vest. Den indvendige Længde var o. 200 cm, Bredden over Skuldrene 54, ved Fodenden 46, Dybden 38. I Graven, paa det naturlige Lerlag, laa et velbevaret Skelet, 180 cm højt, af en ældre Mand; desuden fandtes yderligere et Kranie, hvad der kunde tyde paa, at Graven havde været benyttet tidligere. Opdaget 1897 o. 3,50 m fra Skibets Sydside og o. 9 m fra dettes Sydøsthjørne¹³.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1639—1704, 1686—1719, div. Aar. Div. Dokumenter, bl. a. Kirkesyn 1807—21 (L.A. Viborg). — Præsteindberetning, se under Nykøbing. — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1873, C. A. Jensen og E. Moltke 1939.

F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker II. 1878. S. 118 f. (NM).

¹ Acta pontificum danica V, 256 Nr. 3705. ² D. H. Wulff: Statistiske Ridrag til Vendelbo Stifts Historie S. 76. ³ Specifikationer over Konge- og Kirketiender 1680—1743 (RA). ⁴ Danske Atlas V, 583, Danske Herregaarde III. 1923. S. 234—36. ⁵ Meddelelse fra Sognepræst Winther 1898 (NM): fjernet i Mands Minde og brugt til en Stald paa Højris. Ifølge M.-Petersen blev Kirken hovedindsat 1851—55. ⁶ Uldall (Aarb. f. nord. Oldk. 1896. S. 249 f.) anser fejlagtigt den tilspidsede Form for oprindelig. ⁷ Plan af M.-Petersen 1873 (NM). ⁸ Et ældre Fotografi i Morslands Museum viser store, fladbuede Sydinduer. Kirkesynet 1816 udtaler, at Kirken siden sidste Syn har faaet nye Vinduer indsat paa Sydsiden, men ikke af den Størrelse, som var bestemt, hvorfor det indre endnu er mørkt. ⁹ I Sidefelterne var der Skriftruller med Bibelcitater, i Topornamentet et Kristusmonogram, flankeret af A og Ø, samt Snedker-signatur; i Postament og Frise skaarne Indskrifter og Aarstal. ¹⁰ Maler Georg N. Kristiansen. ¹¹ Meddelelse fra Sognepræst Winther 1898 (NM). ¹² Ifølge Regnskaberne fra 1698 og 1708 repareredes Himmelen af Tue Christensen Snedker, der var Degn ved Kirken. ¹³ Beretning af J. B. Løffler 1897.

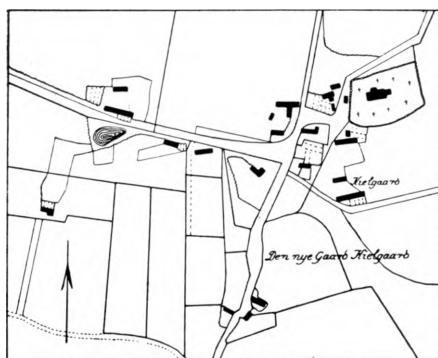

Fig. 7. Lødderup 1786.